

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

อำเภอคอยหล่อ เป็นอำเภอหนึ่งในจำนวน 24 อำเภอ ของจังหวัดเชียงใหม่ อยู่ห่างจากตัวจังหวัดเชียงใหม่ไปทางทิศใต้ เส้นทางสาย เชียงใหม่-ฮอด ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 เป็นระยะทางประมาณ 45 กิโลเมตร มีพื้นที่ 219 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 136,875 ไร่ โดยมีพื้นที่ในการใช้ประโยชน์ประมาณ 74,060 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 54 ของพื้นที่ทั้งหมด ประชากรในพื้นที่มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 28,053 คน แยกเป็น ชาย 13,841 คน หญิง 14,212 คน ความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ย 128 คนต่อตารางกิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม ได้แก่ การทำสวนลำไย ประมาณร้อยละ 70 ปลูกพืชผัก ประมาณร้อยละ 20 และปลูกพืชไร่ ประมาณร้อยละ 10 โดยมีการเลี้ยงปลาในกระชังเป็นอาชีพเสริม แต่เนื่องจากราคาผลผลิตลำไยได้ตกต่ำอย่างต่อเนื่องติดต่อกันมาหลายปี ดังนั้นชาวสวนลำไยจำนวนมากต่างหันมาเลี้ยงปลาทับทิม ปลานิลในกระชัง จนกลายเป็นอาชีพหลักแทนทำสวนลำไย ซึ่งจะพบเห็นได้ตลอดริมฝั่งแม่น้ำปิงของอำเภอคอยหล่อ (สำนักงานเกษตรอำเภอคอยหล่อ, 2552)

สำนักงานประมงจังหวัดเชียงใหม่ (2551) พบว่าจังหวัดเชียงใหม่มีปริมาณผลผลิตปลาน้ำจืดจากฟาร์มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดรวมทั้งสิ้น 2,943 ตัน มีพื้นที่การเลี้ยงปลาทั้งสิ้น 8,353 ไร่ คิดเป็นมูลค่าการผลิตรวม 106.9 ล้านบาท ส่วนใหญ่เกษตรกรนิยมเลี้ยงปลาทับทิม มากที่สุดและบริเวณที่มีการเลี้ยงปลาทับทิมในกระชังหนาแน่นที่สุดในจังหวัดเชียงใหม่ คือ อำเภอคอยหล่อ มีผลผลิต 2,312.7 ตันต่อปี จากผลผลิตปลาทับทิมในกระชังรวมทั้งจังหวัดเท่ากับ 3,152 ตันต่อปี มีผู้เลี้ยงจำนวน 110 ราย มีกระชังทั้งหมด 2,353 กระชังมีพื้นที่เลี้ยงปลาทั้งสิ้น 35,568 ตารางเมตร บริเวณที่มีกระชังหนาแน่น ได้แก่ บ้านหัวช่วง 246 กระชัง บ้านป่าลาน 316 กระชัง และบ้านวังขามป้อม 202 กระชัง

การเลี้ยงปลาทับทิมในกระชังในอำเภอคอยหล่อเริ่มมีการเลี้ยงตั้งแต่ปี 2542 ใน ตำบลสองแคว มีรายได้จากการขายปลาทับทิมต่อ 4 กระชัง คิดเป็นจำนวนเงิน 1.4-1.5 แสนบาท และได้กำไรประมาณ 20,000 บาท โดยลักษณะการเลี้ยงจะทยอยจับปลาขายเวียนกันไปทุกเดือน เพื่อให้มีรายได้อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามการเลี้ยงปลาทับทิมในกระชังยังมีความเสี่ยงในการดำเนินการคือในฤดูหนาว อากาศหนาวเย็นปลาจะโตช้า ส่งผลให้ผู้เลี้ยงมีต้นทุนเพิ่มขึ้นเกิดจากการที่ต้องใช้อาหารเสริม และในฤดูร้อนปริมาณน้ำในแม่น้ำมีน้อยทำให้ต้องเพิ่มออกซิเจน การเลี้ยงปลาใน

กระชังนั้นมีช่วงที่เลี้ยงได้ดีคือฤดูฝนเพียงฤดูเดียว นอกจากนี้ยังมีความเสี่ยงในเรื่องของราคาปลาที่เคลื่อนไหวขึ้นลงตามภาวะตลาดซึ่งบางครั้งราคาตกต่ำ ในขณะที่อาหารปลาและพันธุ์ปลาซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญกลับมีการปรับตัวสูงขึ้น ดังนั้นภาครัฐและภาคเอกชนรายใหญ่ที่ทำธุรกิจการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจึงเข้ามาสนับสนุนโดยเสนอรูปแบบการเลี้ยงแบบมีสัญญาผูกพัน (Contract Farming) โดยมีรูปแบบความสัมพันธ์ทางธุรกิจระหว่างเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาในกระชังและบริษัทเอกชนอยู่ 3 รูปแบบคือ

- 1) ความสัมพันธ์แบบซื้อขายทั่วไป
- 2) ความสัมพันธ์แบบต่างตกลงกัน
- 3) ความสัมพันธ์แบบผูกมัดทั้งระบบ

โดยส่วนใหญ่เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาทับทิมในกระชังเขตอำเภอคลองห่อ จะทำสัญญาความสัมพันธ์แบบต่างตกลงกัน คือถ้าเกษตรกรมีทุนไม่พอก็จะทำสัญญากับบริษัทที่จะออกค่าลงทุนให้เครื่องหนึ่งหรือมากกว่าแต่จะต้องซื้ออาหารปลาและอุปกรณ์อื่นๆ จากบริษัทและทางบริษัทจะหักค่าใช้จ่ายตรงนี้ออก เมื่อขายผลผลิตได้ เป็นสัญญาที่มีการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร แม้ว่าการเลี้ยงปลาในกระชังแบบมีสัญญาผูกพันจะมีความสำคัญต่อการเริ่มต้นธุรกิจและความสำเร็จในการเลี้ยงปลาในกระชังของเกษตรกรในอำเภอคลองห่อ แต่ปัจจุบันพบว่าในทางปฏิบัติมีปัญหายุ่งยากในการดำเนินงาน และการรักษาสัญญาระหว่างบริษัทกับเกษตรกรในโครงการ เช่น การควบคุมการดูแลการเลี้ยงไม่ทั่วถึง การขาดข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเลี้ยง การขาดความรู้ความเข้าใจของเกษตรกร วิธีการปฏิบัติไม่ถูกต้อง การเข้าใจผิดไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน แม้ว่าจะมีการสนับสนุนหรือส่งเสริมให้เกษตรกรทำการเลี้ยงในรูปแบบการเกษตรแบบมีสัญญาผูกพันมานานแล้วก็ตาม การพัฒนาการเลี้ยงในรูปแบบดังกล่าวยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการเลี้ยงปลาทับทิมในกระชังแบบมีสัญญาผูกพันกับบริษัทเอกชนในรูปแบบความสัมพันธ์แบบต่างตกลงกัน ว่าเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อสัญญาการเลี้ยง การสนับสนุนปัจจัยการผลิต สถานที่ที่ให้บริการในการทำสัญญา การให้คำแนะนำ การรับซื้อผลผลิตเพียงใด มีความพึงพอใจต่อวิธีการส่งเสริมการเลี้ยง การให้คำแนะนำของพนักงาน ตลอดจนกระบวนการบริการและอุปกรณ์ของบริษัทหรือไม่เพียงใด ซึ่งถ้าหากว่าเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อเงื่อนไข วิธีการ หรือนโยบายของบริษัทก็จะทำให้เกษตรกรมุ่งมั่นที่จะเข้าร่วม โครงการกับบริษัทเกิดผลดีทั้งเกษตรกรและบริษัทมากยิ่งขึ้น ผู้ศึกษาเห็นว่าการเลี้ยงปลาทับทิมในกระชังแบบมีสัญญาผูกพันในอำเภอคลองห่อ มีปริมาณมากพอสมควรและอำเภอคลองห่อเป็นแหล่งผลิตปลาในกระชังมากที่สุดในจังหวัดเชียงใหม่จึงทำการศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการเลี้ยงปลาทับทิมในกระชังแบบมีสัญญาผูกพันกับบริษัทเอกชน เพื่อ

สามารถนำข้อมูลไปใช้เป็นประโยชน์ต่อบริษัทเอกชน และหน่วยงานของรัฐที่ดำเนินงานเกี่ยวข้อง ในการกำหนดเงื่อนไข วิธีการ หรือนโยบายในการวางแผนและเป็นแนวทางในการสร้างแรงจูงใจ และความพึงพอใจแก่เกษตรกรเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการเลี้ยงในรูปแบบมีสัญญาผูกพันให้เหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการเลี้ยงปลาทับทิมในกระชังแบบมีสัญญาผูกพันกับบริษัทเอกชน ในเขตอำเภอค้อยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงความพึงพอใจของเกษตรกร ที่มีต่อการเลี้ยงปลาทับทิมในกระชังแบบมีสัญญาผูกพันกับบริษัทเอกชน ในเขตอำเภอค้อยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อสามารถนำข้อมูลไปใช้เป็นประโยชน์ต่อบริษัทเอกชน และหน่วยงานของรัฐที่ดำเนินงานเกี่ยวข้อง ในการกำหนดเงื่อนไข วิธีการ หรือนโยบายในการวางแผนและเป็นแนวทางในการสร้างแรงจูงใจและความพึงพอใจแก่เกษตรกรเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการเลี้ยงในรูปแบบมีสัญญาผูกพันให้เหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่ดีของเกษตรกรที่ได้รับการตอบสนองต่อการปฏิบัติตามสัญญาผูกพันการเลี้ยงปลาทับทิมในกระชังกับบริษัทเอกชน ในด้านสัญญาการเลี้ยง ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต สถานที่ที่ให้บริการในการทำสัญญา การให้คำแนะนำ การรับซื้อผลผลิต ด้านการส่งเสริมการเลี้ยง ด้านการให้คำแนะนำของพนักงาน และด้านกระบวนการบริการและอุปกรณ์

การเลี้ยงประทับทิมในกระชังแบบมีสัญญาผูกพัน หมายถึง การเลี้ยงประทับทิมในรูปแบบความสัมพันธ์แบบต่างตกลงกัน โดยทางบริษัทเอกชนเป็นฝ่ายจัดทำโครงการและทำสัญญาการเลี้ยงปลาทับทิมในกระชังกับเกษตรกรที่ต้องการเลี้ยงและทางบริษัทเป็นผู้จัดหาปัจจัยการผลิตทั้งหมด คือ วัสดุพันธุ์ปลา อาหารปลา และสารเคมี รวมทั้งการดูแลการเลี้ยงตามหลักวิชาการให้กับเกษตรกรก่อนแล้วห้ค่าปัจจัยการผลิตคืนหลังจากเกษตรกรส่งผลผลิตปลาทับทิมให้กับบริษัทแล้ว

เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาห้ำทิมในกระชัง หมายถึง ผู้ที่ดำเนินการเลี้ยงปลาห้ำทิมในกระชัง
แบบมีสัญญาผูกพันกับบริษัทเอกชน ในเขตอำเภอคอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่



ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved